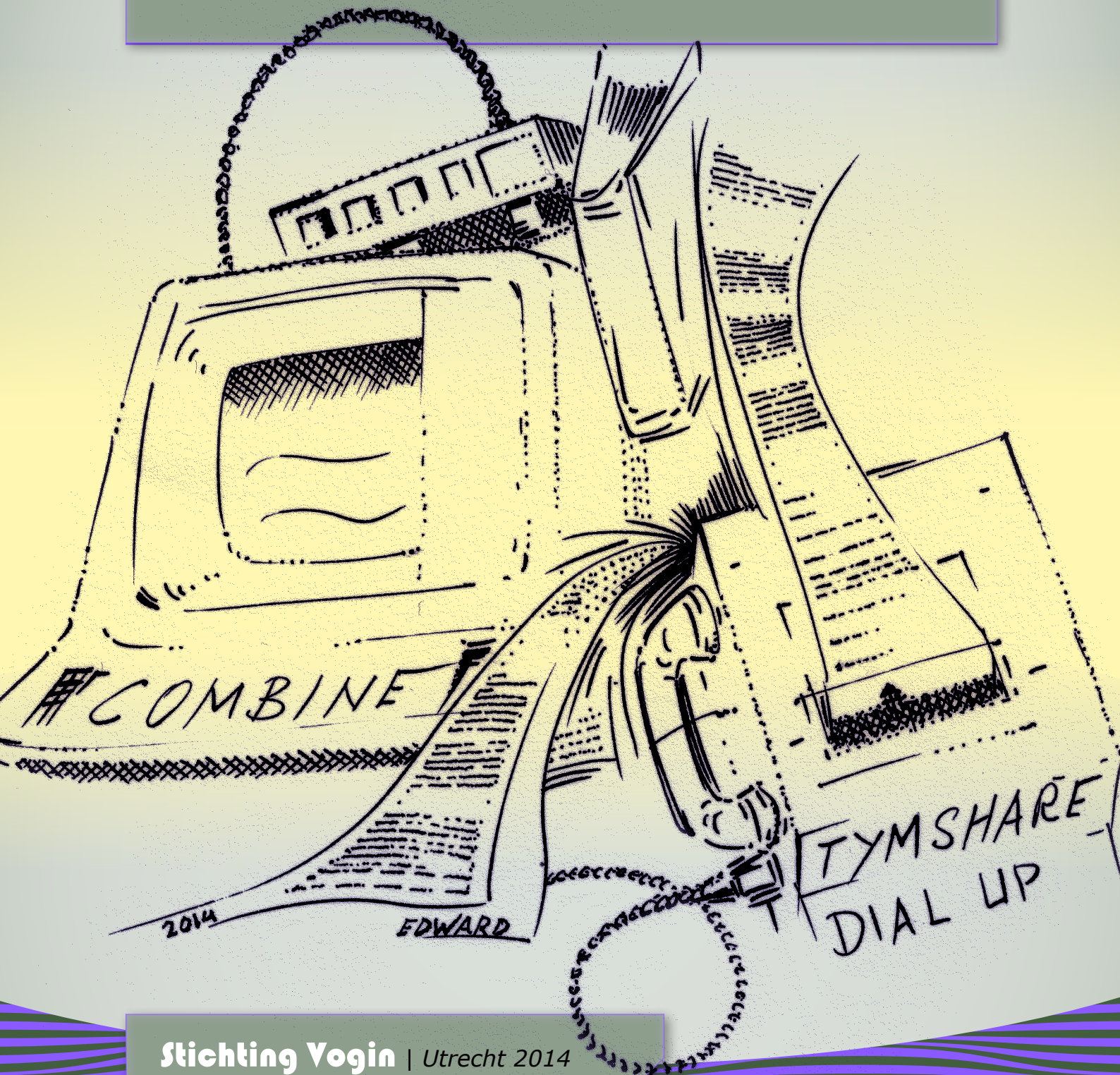

Online Blues

Dr. Ir. H.C. Molsterfonds | 1984-2014

Stichting Vogin | Utrecht 2014

www.vogin.nl | info@vogin.nl

Online Blues

Dr. Ir. H.C. Molsterfonds | *1984-2014*

/ ACADEMIE

/ CURSUSSEN

/ FONDS

Online Blues

Dr. Ir. H.C. Molsterfonds | 1984-2014

Tekst

Jan van der Burg

Woord vooraf en bijlage

Peter Evers

Productie

Erwin la Roi

Omslagontwerp

Edward Putman

Grafisch Ontwerp

Judith Leroy

Online Blues is een eenmalige uitgave van de Stichting Vogin ter gelegenheid van de opheffing van het Dr. Ir. H. C. Molsterfonds

Inhoudsopgave

Woord vooraf	
Afscheid van een fonds	5
Zeg Rik Molster...	6
<i>Once were warriors:</i> pionieren in een tumultueuze tijd	7
Those were the days: VOGIN opgericht	11
Gisteren in morgen veranderen	17
<i>De herinnering blijft:</i> terug naar het Dr. Ir. H.C. Molsterfonds	18

Bijlage

Winnaars - Dr. Ir. H.C. Molsterprijs

Woord vooraf

Online pioniers in Nederland: van akoestisch modem naar cloud

Data, informatie, kennis, content, internet, de cloud: onderieders handbereik en in allerlei vormen vervlochten met ons dagelijks bestaan. Ooit was dat anders, werd er gepionierd, moest veel worden bevochten: op databaseproducers, op host-organisaties en op telecombedrijven als de toenmalige PTT.

Online-informatie, nu een doodgewone commodity, deed begin 1974 zijn intrede in de Nederlandse bibliotheek- en documentatiesector, en het was van meet af aan de dood of de gladiolen, verkommeren of aanhaken. Dat laatste dus, met vallen en opstaan, zeker, maar in een ambiance van unieke saamhorigheid en tomeloze drang om barrières te slechten en problemen op te lossen. Terminals, trage modems, lawaaiige kettingprinters en krakkemikkige telefoonlijnen, dat was het instrumentarium.

Gedreven waren de gangmakers van toen en het was die gedrevenheid die in 1977 leidde tot de oprichting van VOGIN, de Nederlandse Vereniging van Gebruikers van Online informatiesystemen. Het waren mensen met zeggenschap, aanzien, positie en, bovenal, visie! Eén van die onverschrokken helden van het eerste uur en één van VOGIN's founding fathers was de te jong gestorven Rik Molster, adjunct-directeur van Pudoc en VOGIN-voorzitter van 1980-1982.

Als erkenning voor de betekenis die hij voor online heeft gehad is in 1984 het Dr. Ir. Molsterfonds opgericht, dat tot 2004 een jaarlijkse prijs uitreikte aan jong talent. Daarover en over tijd en landschap van toen gaat dit verhaal.

Peter Evers

Voorzitter Dr. Ir. H.C. Molsterfonds

Afscheid van een fonds

Dit verhaal gaat over Rik Molster, het naar hem genoemde fonds en de daaraan gekoppelde prijs. Over het hoe en waarom daarvan, over het landschap waarin hij jarenlang nadrukkelijk aanwezig was en dus ook over VOGIN, de Nederlandse Vereniging Van Gebruikers van Online Informatiesystemen die hij hielp oprichten, en over zijn professionele habitat Wageningen. Het stuk streeft geen compleetheid na, zal qua onderwerp en tijd heen en weer springen en daarnaast ook nog eens sterk gekleurd zijn door mijn herinneringen en perceptie. Daarnaast kan het zijn – het geheugen!, we gaan immers ca. 40 jaar terug in de tijd! – dat we qua feitelijkheden hier en daar zijn geslipt. Het zij zo.

Rik stierf op 3 augustus 1984, 43 jaar oud. Jong dus, maar hij liet ons een immateriële erfenis na die er mocht zijn, met VOGIN als belangrijk bestanddeel: op haar hoogtepunt een vereniging met zo'n 1500 leden, actieve werkgroepen, een cursus online zoeken (inclusief handboek) en *Login*, nieuwsbrief voor en door de leden. Vrij snel na Riks overlijden nam kompaan van het eerste uur Charles Citroen het initiatief een Molster-prijs in het leven te roepen als hommage aan Riks inspirerende rol op het gebied van online literatuuronderzoek. Het vermogen voor het daartoe op te richten Dr. Ir. H.C. Molsterfonds werd geschonken door Toos Molster, Riks weduwe, en zijn vader, August Molster. Op de eerste OCN¹, in 1986 in de Rotterdamse Doelen gehouden, is de prijs voor het eerst uitgereikt, in 2004 voor het laatst. Het fonds, beheerd door de Stichting VOGIN, heeft momenteel nog een gering bedrag in kas. In samenspraak met Toos Molster is besloten dit deels te schenken aan een goed doel, het

Uitreiking Molsterprijs tijdens het 15-jarig VOGIN-jubileum, Slot Zeist, november 1992. V.l.n.r. Ruud Kuipers, Annemieke Molster, Fieke Molster, Toos Molster, August Molster

1) *Online Conferentie Nederland*

projectwerk van Sharing Worlds in Tanzania, en de rest aan te wenden voor een samenzijn van prijswinnaars, juryleden en bestuurders, en het fonds daarna op te heffen.

In dat licht is deze terugblik op Rik, het online landschap van toen en de mensen die het samen met hem bevolkten geschreven. Ik heb Rik, bij Pudoc mijn leidinggevende, van zeer nabij meegemaakt. Terugdenkend aan die periode sluipt een lichte weemoed door het bovenlicht naar binnen: in mijn herinnering was het die eerste jaren altijd zomer, je kon de zon horen schijnen. Het was een zinderende tijd met veel ontwikkelingen, alles was nieuw, er was sprake van "met zijn allen tegen alles". We waren de musketiers van het online tijdperk: allen voor één, één voor allen. Tijd voor een serenade, *wie aus weiter Ferne!* Want, zo staat het in Nescio's *Titaantjes*, "Jongens waren we – maar aardige jongens. Al zeg ik het zelf. We zijn nu veel wijzer, stakkerig wijs zijn we, behalve Bavink, die mal geworden is".

Zeg Rik Molster...

Zeg Rik Molster en wij, de oude garde, zeggen VOGIN en zeg je VOGIN, dan zeggen wij Rik Molster, want Rik en VOGIN zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hij behoorde niet alleen tot de online-pioniers die in 1977 de aanzet gaven tot de oprichting van de vereniging, hij was ook, onder voorzitterschap van Cor van de Weteringh, bestuurslid van het eerste uur en na diens aftreden zijn opvolger. Het heeft zich allemaal onder mijn ogen afgespeeld.

Ik kwam in 1974 in dienst van Pudoc², waar hij beleidsmedewerker en later adjunct-directeur was. Wij hebben jarenlang een kamer gedeeld in de toenmalige behuizing, drie naoorlogse barakken in de weilanden aan de rand van Wageningen. Daar kon veel. Er kwam wel eens een paard binnenstampen wanneer bij mooi weer de tuindeuren openstonden, het was er een beetje Oranje Vrijstaat en sommige gremia spraken misprijzend over "barakkensfeer". Onze directeur werd er op het directeurenberaad van de toenmalige Dienst Landbouwkundig Onderzoek af en toe op aangesproken: "Zeg amice, we horen dat er bij jou op het instituut zo zwaar gedronken wordt".

2) Centrum voor Landbouwpublicaties en Landbouwdocumentatie

Pudoc-medewerkers borrelen in hun Oranje-Vrijstaattuin, zomer 1978. Tegen de barakwand met stropdas Rik Molster; op de voorgrond directeur Aart Rutgers (links) en Jan van der Burg (rechts)

Ach, dat viel alleszins mee, we hadden immers ook een internationale uitgeverij op het gebied van landbouwkundig onderzoek in huis en maakten in dat kader, vergelijk het met pannebier, regelmatig een boek nat. Juist die uitgeverij – “toch andere mensen” – verleende ons die extra vleug *exotique* en toen we eind 1981 de barakken verlieten om, samen met de bibliotheek van wat toen nog de Landbouwhogeschool heette, gemeenschappelijke nieuwbouw te betrekken, werd het cultuurverschil pas goed duidelijk. Muizig volk, vonden wij Oranje Vrijstaters die bibliotheeklui. Toen we ook nog een gemeenschappelijke directie kregen was het met het natmaken van boeken snel gedaan.

Once were warriors: pionieren in een tumultueuze tijd

Rik, dynamisch en innovatief, liep voorop: tomeloos enthousiast en prettig ongeremd – “wat niet kan is nog nooit gebeurd” – deinsde hij voor weinig terug, sprak iedereen op van alles aan en dook overal in en op, hetgeen uitstekend van pas kwam in die jaren zeventig/begin tachtig. Hij werd in april 1973 als projectleider aangesteld bij Pudoc, met als taakstelling het opzetten van een geautomatiseerde attenderingsdienst gebaseerd op de maandelijkse magneetbanden van referaattijdschriften als Food Science & Technology Abstracts, Bibliography of Agriculture, Commonwealth Agricultural Bureaux en Agris, gebruikmakend van een door IWIS³-TNO ontwikkeld zoekprogramma. Een vergelijkbare dienst,

3) Instituut voor Wiskunde, Informatieverwerking en Statistiek

waarbij de tweewekelijkse tapes van Chemical Abstracts met dezelfde programmatuur werden doorzocht, draaide overigens al bij de NOCI⁴ (Charles Citroen en Rietje Post) in Den Haag ten behoeve van de KNCV⁵. Het betrof zogenaamde batch-verwerking: zoekprofielen en magneetbanden werden *overnight gematcht* en de output kwam er op A6-kaartjes uit. Toen zeer geavanceerd, maar niet interactief; van bijsturing van een zoekprofiel was niet eerder sprake dan bij een volgende run, minimaal een week later.

Dat interactieve aspect stond al wel in de wachtkamer, want terzelfder tijd veranderde de wetenschappelijke informatievoorziening ingrijpend door de komst van online. Rik, voortvarend en immer in voor nieuwe ontwikkelingen, zorgde ervoor dat wij in Wageningen als één der eersten in Nederland online toegang kregen tot host-organisaties als Lockheed-Dialog (Roger Summit) en SDC-ORBIT⁶ (Carlos Cuadra), gevestigd in respectievelijk Palo Alto en Santa Monica, VS. In Utrecht had de groep rond Guus Mathijssen (Stien Verheijen; Dieuwke Brand) toegang tot MEDLARS via het Karolinska Instituut in Stockholm, de NOCI tot Chemical Abstracts via ESA (Mario Saksida) in Frascati... Het aantal bestanden, in 1974 bij Lockheed-Dialog beschikbaar, was op de vingers van één hand te tellen: ERIC, INSPEC, NTIS, BIOSIS, Chemical Abstracts...

Propageer het vak!
Open dag TH Delft,
februari 1978 met
rechts Riet de Jong
(TH Delft) staand en
zittend Rietje Post
(CID-TNO)

Chemical Abstracts en ESA, een verhaal apart en illustratief voor de dynamiek van toen. Lijnverbindingen met de VS waren niet altijd betrouwbaar en trans-Atlantische huurlijnen duur. Daarnaast was er zorg over te grote afhankelijkheid van de politieke situatie in de VS, waar isolationisme af

4) *Nederlandse Organisatie voor Chemische Informatie*

5) *Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging*

6) *Systems Development Corporation*

en toe de kop opstak. Europese bedrijven wilden daarom over een eigen Europese host-organisatie beschikken. In 1973 stelde EUSIDIC⁷ een werkgroep in die moest onderzoeken of zo'n opzet in Europa mogelijk was. Men kwam in contact met de European Space Research Organisation ESRO, het latere ESA, die al sinds 1969 aan haar onderzoekers een online dienst aanbood op het NASA-bestand, gebruikmakend van programmatuur door Lockheed voor NASA ontwikkeld. De werkgroep concludeerde dat, onder premisse van voldoende financiering, via dit systeem ook Chemical Abstracts toegankelijk gemaakt diende te worden, maar toen er daadwerkelijk geld moest worden toegezegd, bleken alleen de Nederlandse instellingen daartoe bereid. Het moet voor die toenmalige informatiemanageren geen sinecure zijn geweest hun directies te overtuigen. In augustus 1973 werd de Stichting NIC⁸ opgericht, waartoe Akzo, DSM, Philips, Shell, Unilever en de KNCV een overeenkomst tekenden, in 1974 gevolgd door Hoogovens en de Technische Hogescholen van Delft en Eindhoven; later trad nóg een aantal bedrijven en onderzoeksinstituten toe. De gezamenlijk investering bedroeg ruim f 500.000 (€ 230.000). Rik speelde hierbij geen rol, maar de actie was volstrekt in lijn met zijn karakter en visie: sloop de hindernissen! *Once were warriors!*

Bij Pudoc rees Riks ster zeer snel: een dik jaar na zijn aantreden als projectleider werd hij beleidsmedewerker, in 1979 adjunct-directeur. Ik was in 1974 bezig hopeloos te sneuvelen in een promotieonderzoek op het Academisch Ziekenhuis in Leiden en solliciteerde, overtuigd de Nobelprijs toch niet binnen te halen, op de vrijgekomen projectleidersfunctie. Dat impliceerde mijn intrede in drie geheel nieuwe werelden: informatievoorziening (kennis nihil), landbouw (kennis nihil), en Wageningen (affectie nihil). Ik herinner mij als de dag van gisteren de immense somberheid die mij beving op weg naar het sollicitatiegesprek, al bij aankomst op het treurige station Ede-Wageningen en later, na een busrit door de landelijke dreven, op het lokale busstation aan de – die naam deed de deur echt dicht – Stadsbrink. Ik heb nog manhaftig getracht dat sollicitatiegesprek te versjteren, maar het heeft niet mogen baten, zelfs niet mijn op zijn *Leidsch* verschijnen in – o tempora, o mores – driedelig pak. Twee maanden later, november 1974, trok ik als medebewoner van de barakken bij Rik in.

Tussen mij en Wageningen – ik woon er, onderbroken door buitenlandse escapades, overigens nog steeds – is het nooit iets geworden: er leven hier standvastige zwijgers, geboren met een ieder woord belastende kassa op het kakement. Bij die uitzonderlijke, exotische beleidsmedewerker ontbrak die verbale rantsoenering echter volstrekt, er was vrijwel meteen een klik. Die was er overigens ook met de uit de uitgeverwereld – uitgeverij De Brug-Djambatan onder leiding van verzetsicoon en eerste

7) *European Association of Scientific Information Dissemination Centres, later European Association for Information Services*

8) *Nederlandse Informatie Combinatie*

hoofdredacteur van Vrij Nederland, Henk van Randwijk – afkomstige directeur Aart Rutgers. “Je ziet eruit of je van een goed glas bier houdt”, voegde die mij bij de tweede sollicitatieronde toe.

Voor ons was Rik de gedroomde leidinggevende: bijna alles kon en veel mocht, je kreeg alle vrijheid om zaken uit te zoeken en uit te proberen. Pudoc opereerde, zoals toentertijd alle landbouwinstituten, sterk internationaal en beschikte over een ook voor die tijd uiterst genereus reisbudget. Dat, samen met Riks dynamiek en gezonde nieuwsgierigheid (“als je wilt weten hoe het zit ga je er toch heen om te kijken?”) en visie (“word maar overal lid van, doe maar overal aan mee, dat is goed voor de organisatie en goed voor jou”) zorgde ervoor dat we alras onze eerste lezingen hielden op internationale congressen in Hamburg en Berlijn, en achter de microfoon stonden bij consultaties van de FAO in Rome en van wat toen nog de EEG heette in Brussel en Luxemburg. Als er iemand is geweest die mij enthousiast heeft gemaakt voor het internationale circuit, dan is dat wel Rik geweest. Vaak gehuld in vrolijke Hawai-shirts bouwde hij een netwerk op tot ver over de grenzen en zorgde ervoor dat “wij” namens Nederland participeerden in internationale projecten. Wat of wie Rik niet kende, was de moeite niet waard.

Rik Molster tijdens het 6th World Congress, International Association of Agricultural Librarians and Documentalists (IAALD), Manilla 3-7 maart 1980

Snelheid en doortastendheid zaten hem in de genen, veel dingen tegelijk doen, alles aanpakken wat op je pad kwam. *Multi-tasken*, zouden we nu zeggen. Op de houten barakkenvloer kondigde een aanzwellende roffel zijn komst, dossiers en papieren onder de arm, al lang te voren aan, maar zelfs dan waren fysieke botsingen met deze *TGV humain* niet te vermijden. Oud-collega Dirk van der Heij, tevens redacteur van de eerste VOGIN-cursusboeken, bedacht hem ooit op een Sinterklaasviering met een flitslamp die hij op zijn hoofd diende te bevestigen en dichtte: “Hoor ik Molsters snelle tred? Pudocianen opgelet”.

Het aantal door hem beklede internationale functies – voorzitter EUROLUG⁹

EUSIDIC-conference,
Lissabon, oktober
1982: Kees van der
Meer (TH Delft) en
Rik Molster; uiterst
links Toos Molster

association, council member EUSIDIC, deelnemer aan de Agris Consultations (FAO) in Rome en de kleinere EurAgris-pendant in Luxemburg, en aan vele andere fora – was indrukwekkend. Achteraf heb ik met mijn oud-directeur wel eens zitten mijmeren: zou Rik in het licht van zijn zwakke gezondheid wellicht gevoeld hebben weinig tijd te hebben...?

Those were the days: VOGIN opgericht

Terug – we schakelen frequent, zowel chronologisch als qua onderwerp – naar VOGIN. In die tijd van dagelijkse ontdekkingsreizen op het online gebied ging alles 10 keer mis of op zijn kop, was wat de ene dag wet was, een dag later alweer achterhaald. We belden elkaar voor advies, tips en steun – “zijn jullie er ook uitgegoid” – als Dialog weer eens down was. Als je dan de helpdesk belde kon het gebeuren dat je de directeur zelf, Roger Summit, aan de lijn kreeg, het was één groot familie-avontuur. Alleen al het inloggen via Tymshare knooppunten in Brussel, Parijs en Den Haag, of liever pogen dat te doen, was een ingewikkeld en mysterieus ritueel, dat stalen zenuwen vereiste: de soldeerbout lag bij wijze van spreken stand-by naast het modem. *Those were the days!*

Er was grote behoefte aan uitwisseling van ervaringen en aan belangen-

9) *European Online User Groups*

Eric Sieverts en
Kees Klijs, 1981,
Bibliotheek RU Utrecht,
Wittevrouwenstraat:
terminals, modems
en lawaaiige printers

bundeling: richting database-producenten, host-organisaties, PTT en ook richting overheid. Men vond dat NOBIN¹⁰, voorloper van het NBBI¹¹, tekortschoot en te ambtelijk opereerde, er zat geen vaart in. Er was tevens discussie over het opzetten van een nationaal agentschap voor informatieverzorging en in dat licht was er frictie met het toenmalige Bureau Cobidoc¹², dat ressorteerde onder minister Van Trier van Wetenschapsbeleid. De in dat kader ontstane hindernissen wilde Rik à la minute en op soms naïeve wijze slechten; ik zie nog het geschokte smoel van mijn directeur toen Rik hem decreeteerde: "Als jij nou even de minister (van Landbouw) belt en uitlegt dat het zo niet langer kan..."

10) *Nederlands Orgaan voor de Bevordering van de Informatieverzorging*

11) *Nederlands Bureau voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging*

12) *Commissie voor bibliografie en documentatie*

Euronetdag, 19 juni 1980, Nederlands Congresgebouw, Den Haag; Stien Verheijen-Voogd (RU Utrecht), Hans van Moorsel (PTT), Willem Renaud (NOBIN), Rik Molster, Arie Manten (Elsevier)

Charles Citroen (midden, wijzend) en Nico Schuitemaker (rechts, zittend) in de stand van CID-TNO op de Euronetdag, 19 juni 1980

Een door de helden van het eerste uur opgerichte stuurgroep onderhield contacten met de PTT en met Wetenschapsbeleid, de Commissie Schulkes (naar voorzitter Jan Schulkes, Philips), door de stuurgroep ingesteld, adviseerde in april 1977 e.e.a. te formaliseren. De behoeften aan een belangenclub en hoe die er dan zou moeten uitzien werden gepeild, er vonden vergaderingen plaats bij o.a. de TH Delft en de rest is geschiedenis. Er diende een vereniging te komen van en voor "onliners", los van de NVB waarmee wij qua cultuur – zij zagen ons als terminalboeren, wij hen als grijze muizen – te veel verschilden. In dat klimaat werd 28 oktober 1977 bij de Koninklijke Shell in Amsterdam VOGIN opgericht en Rik was daar niet alleen bij, hij vervulde een prominente rol, samen met pioniers als Guus Mathijssen (Biomedische Informatie, RU Utrecht), Charles Citroen (NOCI), Cor van de Weteringh (Unilever) en Hans Plevier (CID-TNO¹³). Terugkijkend treft mij de bijna achteloze wijze waarop dat oprichtingsproces zijn beslag kreeg, alsof we het op een namiddag eventjes snel regelden.

13) Centrum voor Informatie en Documentatie

Oprichtingsvergadering VOGIN, 29 oktober 1977, Koninklijke Shell Amsterdam

Foto boven, eerste rij, 2^e, 3^e en 4^e van links Liewien Koster (Pudoc), Guus Mathijssen (Biomedische Informatie, RU Utrecht) en Cor van de Weteringh (Unilever); op de tweede rij achter Liewien Koster, Axel Tan (NLR¹⁴); achteraan (wit overhemd) Manfred Skaliks (TH Twente)

Foto onder, tweede rij, 2^e van links Jan van Melsen, achter hem Guus Schippers (RU Leiden) en Kees Klijs (RU Utrecht); vooraan rechts Jan van der Burg

Nogmaals, *those were the days*. Andere namen uit die allereerste jaren borrelen op: Stien Verheijen (Biomedische Informatie, RU Utrecht), Rob Wessels (KNAW), Kees van der Meer (RU Limburg; later TH Delft), Hugo Rietveld (ECN), Ferry Kwanten (DSM), Edward Putman (Hoogovens), "bloody foreigners" Kate Farrow (INSPEC, later KNAW en FMA¹⁵) en Betty Oldroyd (ESA/ESTEC), Manfred Skaliks (TH Twente), Peter de Jong (Shell), Edo de Graaff (Biomedische Informatie, KU Nijmegen). Kort geleden nog, tijdens een etentje in Wageningen met mijn dierbare oud-collega's Suzanne Bakker en Dieuwke Brand, reageerde de laatste onthutst op mijn bekentenis dat ik na 1982 mijn interesse in "het vak" grotendeels verloren had omdat, toen eenmaal alles geregeld was en functioneerde, de spanning eraf was. *Once were warriors!*

14) Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium

15) Frederik Muller Academie

Inmiddels was al besloten dat er een nieuwsbrief moest komen voor uitwisseling van informatie en ervaringen op het gebied van online literatuuronderzoek en het eerste nummer daarvan verscheen, nog voor de officiële oprichting van VOGIN, in oktober 1977 als *Login*, zes pagina's dik, met als ondertitel *Nieuwsbrief van de online gebruikersgroep in Nederland*.

Omslag Login 94/1

Omslag laatste editie cursusboek,
6^e herziene druk, 1996

Daar bleef het niet bij: VOGIN met zijn werkgroepen – volgens mij op zeker moment een tiental – eenmaal opgericht en *Login* gelanceerd was mooi, maar moest er, in het licht van de VOGIN-doelstellingen, niet ook een cursus online zoeken komen? Pudoc-collega Lieuwen Koster kreeg van Rik de vrije hand de cursus, een initiatief van de VOGIN-werkgroep Training en Opleiding, samen met Dieuwke Brand en Kees van der Meer in diensttijd te organiseren. Saillant is dat het Ministerie van Wetenschapsbeleid een garantie van f 5.000 afgaf voor het geval we financieel niet "uitkwamen". De eerste twee cursussen, in 1978 en 1979, werden gehouden in het Leeuwenhorst Congrescentrum in Noordwijkerhout. Kilometers kabel kronkelden in mijn herinnering over de vloer, technische staf met schroevendraaiers achter het oor was stand-by, docenten en cursisten bleven er overnachten. Ook voor het verzorgen van het cursusboek – 1^e druk 1980, er zouden er nog 5 volgen – kregen we weer alle ruimte van Rik: "Meedoen jongens, goed voor jullie en goed voor Pudoc".

SOVIN-cursusruimte,
Boothstraat 3, Utrecht

Op de bovenste foto
voor de monitor
Charles Citroen
(CID-TNO) en Tom
Pieters (KNAW)

Na twee jaar Leeuwenhorst verkasten de cursussen naar Utrecht. Daar bevond zich in een pand van het NBLC¹⁶ aan de Boothstraat aanvankelijk de cursusfaciliteit IPR, Information Processing & Retrieval, van Jan van Melsen, een kleurrijk vakgenoot die ooit, onder een te laag viaduct doorrijdend, met een busje vol terminals van de weg geraakte en zich te midden van zijn apparatuur terugvond in een weiland vol koeien. Het was

16) *Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum*

overigens ook Jan van Melsen die er niet voor terugdeinsde om, toen we dreigden te worden afgesloten van de Tymshare-verbindingen, een hoge PTT'er tijdens diens vakantie op een Franse camping te bellen.

Dat werd toen de SOVIN-ruimte (Samenwerkingsverband voor Opleiding en - hoe stichtelijk! - Vorming op het terrein van de Informatievoorziening via Netwerken). Daar, met in de achtertuin de voormalige bunker van Seyss-Inquart die als kantine dienst deed, zijn veel cursussen gegeven, tot en met voorjaar 1985, toen de BDA's – de belangrijkste bespelers van de ruimte – zich wegens eigen trainingsfaciliteiten terugtrokken en aanhouden van de faciliteit door de resterende partners financieel niet meer haalbaar was. We verkasten naar de FMA in Amsterdam, waar tot en met voorjaar 1987 vier cursussen werden gehouden, exclusief een tussenstop bij de BDA Tilburg vanwege een wachtlijst en dus een extra cursus, vervolgens naar de GO in Den Haag, in de voormalige Ryam-fabriek in de Celebesstraat, om uiteindelijk bij Wageningen UR (wat is dat toch met dat dorp?) te eindigen. Eindigen in geografische zin dan, want de cursus draait nog immer, aangepast aan de tijd, twee keer per jaar.

Gisteren in morgen veranderen

De eerste OCN, samen met NBLC en NVB als tripartite activiteit van de Stichting OIKN¹⁷ op initiatief van toenmalig VOGIN-voorzitter Tom Pieters in 1986 georganiseerd als Nederlandse pendant van het sinds 1977 draaiende "Online London", heeft Rik niet meer meegemaakt, maar zou zijn grote instemming hebben gehad. Het tweedaagse event, gehouden in de Rotterdamse Doelen met een door wijlen Johan van Halm op contractbasis georganiseerde tentoonstelling, trok een kleine 1000 deelnemers en werd geopend door Neelie Smit-Kroes (in witte jurk met een zeer gewaagd split, zegt mijn geheugen), toenmalig minister van Verkeer en Waterstaat met in haar portefeuille dus ook de PTT. "Online London" (wat zeggen de namen *Learned Information*, Roger Bilboul en Harry Collier u nog?) bestaat niet meer en dat geldt ook voor de OCN, die voor het laatst in 2008 in de Amsterdamse RAI werd gehouden. Ook café Van Zanten in Amersfoort – bitterzoete nostalgie – is sinds de onverwachte dood van mijn daar kantoorhoudende makker Johan van Halm, eind 2008, niet meer hetzelfde.

Pudoc, Riks en mijn oude werkgever, bestaat niet meer: in 2001 als zelfstandig instituut van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel-

17) *Online Informatie Konferentie Nederland*

kwaliteit (LNV) opgegaan in de bibliotheekorganisatie van de Landbouw-universiteit, nu Wageningen UR, zonder de al veel eerder opgeheven uitgeverij. En ook LNV is niet meer: per oktober 2010 met het voormalige ministerie van Economische Zaken omgesmeed tot het nieuwe ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, later verkort tot ministerie van Economische Zaken. Triviaal, zeker, immers *what's in a name*, maar zo is er veel verdwenen en veranderd, en of dat immer ten goede is geweest...? "Dit aardige wipbruggetje bestaat ook al niet meer. De weg is over het water heen geplempt. God zegene de verantwoordelijke autoriteiten. Als 't kan een beetje hardhandig", verzucht Nescio in een voetnoot bij zijn verhaal *Kortenhoef* in de bundel *Boven het dal*. We sluiten een dierbaar en bijzonder tijdperk af en zeker, hier spreekt mijn "binnenjongen", als ik had gekund had ik gisteren in morgen veranderd: stop the clocks! Maar er is de herinnering die telt en blijft, en die is mooi. *Once were warriors!*

De herinnering blijft: terug naar het Dr. Ir. H.C. Molsterfonds

We eindigen waar we begonnen, met de aanleiding voor wat ik toch onze reünie zou willen noemen, de opheffing van het Molsterfonds, ooit opgericht als hommage aan de zo vroeg op de wieken gegane pionier, met als doel het bevorderen van onderzoek op het gebied van geautomatiseerde informatie en documentatie. Het stelde daartoe een geldprijs (ca. f 1.500) en een penning ter beschikking, alsmede een bedrag ter bevordering van de verspreiding van de bekroonde studie. Voor de prijs kwamen in aanmerking "... een of meer auteurs van al dan niet gepubliceerde studies van in een bepaalde periode gereedgekomen en voor publicatie geschikte studies op het gebied van de geautomatiseerde informatie en/of documentatie ... van de door de jury vereiste bijzondere kwaliteit...".

Opgericht in 1984, opgeheven in 2014: we praten toch over 30 jaar en over 12 winnaars, de eerste in 1986, de laatste in 2004. Een aantal jaren - 1989, 1994, 1997, 1999 t/m 2001 en 2003 - is de prijs, bij gebrek aan kwaliteit én/of kwantiteit van publicaties - de in- en dus ook de uitstroom bij de BDI's/IDM's nam al geruime tijd gestaag af - niet uitgereikt. Eenmaal, in 1986, was er sprake van een collectieve winnaar, de VOGIN-werkgroep PAD¹⁸. Elf individuele winnaars tellen we: Jan van Beek, Hans van

18) *Programmatuur, Apparatuur en Datatransmissie*

Hartevelt, Margriet van Stiphout, Frans Gooskens, Dirk Reedijk, Friso Keulen, Theo Huibers, Hetty van Sijl, Alex van Schaik, Evelien Keizer en Jorrit van der Harst. Wat is er van de winnaars geworden, zijn ze nog actief in het vak? Van één, een strijdmakker met wie ik ooit plaats en als Kuala Lumpur, Dakar, Beijing, Washington en Melbourne onveilig maakte, weet ik dat hij recentelijk de ontmanteling van de KIT-bibliotheek heeft afgerond en daarmee het vak heeft verlaten.

In die 30 jaar zaten Tom Pieters, Nico Hogenhuis, Jelle Smit, Ruud Kuipers, Micky Risseeuw, Henk Schrik, Peter Rosenbrand, Arjan Hoogenaar, Carla Smulders, Leo Minnigh, Johannes Elzinga, Theo van Bergen, Frank Toolenaar, Karin Clavel en Peter Evers gedurende wisselende perioden in het bestuur van het fonds.

Zestien juryleden zijn actief geweest: Stien Verheijen, Charles Citroen, Edward Putman, Riet de Jong, Rietje Post, Lieuwien Koster, Dieuwke Brand, Jelle Smit, Maria Heijne, Tom Pieters, Frank Toolenaar, Dick Kaandorp, Theo Huibers, John Mackenzie-Owen, Ger Spikman en ondergetekende. Van hen zijn Stien Verheijen, Riet de Jong, Rietje Post en Dick Kaandorp niet meer in leven, zoals dat ook geldt voor collectief prijswinnaar en voormalig Pudoc-collega Ben van de Lustgraaf en voor Henk Schrik, lid van het fondsbestuur en van de benoemingscommissie.

Toos Molster, Henk Slijkhuis (toenmalig hoofd Documentatie van Pudoc), Tom Pieters, Ruud Kuipers, Henk Schrik, Peter Rosenbrand, Maria Heijne en Theo Huibers hebben zitting gehad in de diverse benoemingscommissies en in die hoedanigheid de juryleden benoemd.

In de bijlage treft u een overzicht van de prijswinnaars met het jaar van toekenning en het onderwerp van de bekroonde publicatie.

Jan van der Burg

Wageningen, juni 2014

Met dank aan Dieuwke Brand, Charles Citroen, Ruud Kuipers en Eric Sieverts voor kritisch meelezen

Bijlage

Winnaars Dr. Ir. H.C. Molsterprijs

1986	Vogin-werkgroep PAD * Age Jan Kuperus (Pudoc) * Ben van de Lustgraaf (Pudoc) * Onno Mastenbroek (UB Utrecht) * Paul Nieuwenhuysen (VUB) * Hans van Nieuwkerk (CID-TNO) * Eric Sieverts (UB Utrecht)	Vergelijking van programmatuur voor gebruikers van online informatiesystemen
1987	Jan van Beek (Juridisch Instituut, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen)	Instructie en simulatieprogramma van de Juridische Databank
1988	Hans van Hartevelde (Koninklijk Instituut voor de Tropen)	Onderzoek mogelijkheden nieuwe optische media, m.n. CD-ROM, om ook ontwikkelingslanden toegang te geven tot hoogst noodzakelijke informatie
1990	Margriet van Stiphout (Van Bremen Informatica Advies)	Online databases t.b.v. de journalistiek
1991	Frans Gooskens (Nederlands Normalisatie Instituut Delft)	Bibliotheken en de informatie-behoefte van het bedrijfsleven. Buitenlandse modellen, de situatie in Nederland en de kansen voor een modale bibliotheek regio
1992	Dirk Reedijk (Bibliotheek en Documentaire Informatie, Faculteit voor Informatie en Communicatie, Hogeschool Amsterdam)	PSI-KIOSK, Resultaten van een onderzoek naar het gebruik van de front-end faciliteit van PSI-KIOSK
1993	Friso Keulen (Universiteitsbibliotheek/ Bureau van de Universiteit, Rijksuniversiteit Leiden)	Universitaire informatievoorziening in ontwikkeling. Campus-wide information systems, de meerwaarde ervan voor de diverse typen informatie en wenselijkheid van de informatietypen
1995	Theo Huibers (Vakgroep Informatica van de Faculteit Wiskunde en Informatica van de Universiteit Utrecht)	Een theorie voor het bestuderen van information retrieval modellen

1996	Hetty van Sijl (Deeltijdopleiding Bibliotheek en Documentaire Informatie aan de Hogeschool van Amsterdam)	Van archief naar database: de automatisering van het documentatiecentrum van de Stichting PWT
1998	Alex van Schaik (NV Elektriciteitsproductiebedrijf Zuid-Nederland EPZ)	De selectie van de juiste elektronische documentenbeheerssystemen: op weg naar een beter beheer van documenten binnen NV Elektriciteitsproductiebedrijf Zuid-Nederland EPZ. Afstudeerscriptie aan de faculteit Technologie Management van de Technische Universiteit Eindhoven.
2002	Evelien Keizer (Research Fellow at University College London, English linguistics)	Electronic publishing of scholarly articles
2004	Jorrit van der Harst (Media en Informatie Management, Hogeschool Amsterdam)	RSS, Really simple syndication
In de jaren 1989, 1994, 1997, 1999-2001, 2003 en na 2004 zijn er geen prijzen uitgekeerd		

